

Τα Δυτικά Βαλκάνια

Η ΕΕ έχει αναπτύξει μια πολιτική για τη στήριξη της βαθμιαίας ενσωμάτωσης των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων στην Ένωση. Την 1η Ιουλίου 2013 η Κροατία υπήρξε η πρώτη από τις επτά χώρες που έγινε μέλος της ΕΕ, ενώ το Μαυροβούνιο, η Σερβία, η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και η Αλβανία έχουν επίσημο καθεστώς υποψήφιων χωρών. Έχουν ανοίξει ενταξιακές διαπραγματεύσεις και κεφάλαια με το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, ενώ η Βοσνία Ερζεγοβίνη και το Κοσσυφοπέδιο είναι επίσης εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες.

Νομική βάση

- Τίτλος V της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ): εξωτερική δράση της ΕΕ·
- Άρθρο 207 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ): συμφωνίες διεθνούς εμπορίου·
- Άρθρο 49 ΣΕΕ: κριτήρια για την υποβολή αίτησης και την προσχώρηση.

Στόχοι

Η ΕΕ έχει ως στόχο την προώθηση της ειρήνης, της σταθερότητας και της οικονομικής ανάπτυξης στα Δυτικά Βαλκάνια και την προσφορά της προοπτικής για ενσωμάτωση στην Ένωση.

Ιστορικό

Το 1999, η ΕΕ δρομολόγησε τη Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ), ένα πλαίσιο για τις σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της περιοχής, καθώς και το Σύμφωνο Σταθερότητας, μια ευρύτερη πρωτοβουλία που περιλάμβανε όλους τους βασικούς διεθνείς παράγοντες. Το 2008, το Σύμφωνο Σταθερότητας αντικαταστάθηκε από το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας. Το 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης επιβεβαίωσε ότι όλες οι χώρες της ΔΣΣ ήταν εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ. Αυτή η «ευρωπαϊκή προοπτική» επιβεβαιώθηκε εκ νέου στη στρατηγική της Επιτροπής για τα Δυτικά Βαλκάνια, του Φεβρουαρίου 2018, και στη διακήρυξη της Σόφιας μετά τη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων, στις 17 Μαΐου 2018, στη βουλγαρική πρωτεύουσα.

Μέσα

A. Η Διαδικασία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΔΣΣ)

Μετά τη δρομολόγησή της, το 1999, η ΔΣΣ αποτελεί το στρατηγικό πλαίσιο που στηρίζει τη βαθμιαία προσέγγιση των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων με την ΕΕ. Αυτή η πολιτική βασίζεται σε διμερείς συμβατικές σχέσεις, χρηματοδοτική βοήθεια, πολιτικό διάλογο, εμπορικές σχέσεις και περιφερειακή συνεργασία.

Οι συμβατικές σχέσεις λαμβάνουν τη μορφή Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ). Οι συμφωνίες αυτές προβλέπουν πολιτική και οικονομική συνεργασία και τη δημιουργία ζωνών ελευθέρων συναλλαγών με τις ενδιαφερόμενες χώρες. Με βάση τις κοινές δημοκρατικές αρχές, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου, κάθε ΣΣΣ θεσπίζει μόνιμες δομές συνεργασίας. Το Συμβούλιο Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, το οποίο συνέρχεται ετησίως σε υπουργικό επίπεδο, εποπτεύει την υλοποίηση και εφαρμογή της συμφωνίας. Επικουρείται από την επιτροπή σταθεροποίησης και σύνδεσης. Τέλος, μια κοινοβουλευτική επιτροπή σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΚΕΣΣ) εξασφαλίζει τη συνεργασία μεταξύ των κοινοβουλίων των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Μετά την έναρξη της ισχύος της ΣΣΣ με το Κοσσυφοπέδιο, τον Απρίλιο 2016, συμφωνίες ΣΣ ισχύουν πλέον με όλες τις υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ χώρες των Δυτικών Βαλκανίων. Στην περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, η ΣΣΣ αποτελεί μια συμφωνία αποκλειστικά με την ΕΕ, που τα κράτη μέλη δεν χρειάζεται να επικυρώσουν (πέντε κράτη μέλη δεν αναγνωρίζουν το Κοσσυφοπέδιο ως ανεξάρτητο κράτος). Το εμπόριο και οι εμπορικές πτυχές της ΣΣΣ περιλαμβάνονται σε ενδιάμεσες συμφωνίες. Οι συμφωνίες αυτές αρχίζουν να ισχύουν γενικά γρήγορα μετά την υπογραφή τους, εφόσον το εμπόριο είναι αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ.

B. Η διαδικασία προσχώρησης

Οι υποψήφιες για ένταξη στην ΕΕ χώρες πρέπει να πληρούν τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης (βλ. θεματολογικό δελτίο με θέμα τη «Διεύρυνση της Ένωσης»). Από τη στιγμή που μια χώρα αναγνωρίζεται ως υποψήφια, διέρχεται τα διάφορα στάδια της διαδικασίας με ρυθμό ο οποίος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις επιδόσεις και την πρόοδο της.

Η υποψήφια χώρα πρέπει να εγκρίνει και να εφαρμόσει το σύνολο της νομοθεσίας της ΕΕ (το κοινοτικό κεκτημένο). Η Επιτροπή αναφέρεται στην πρόοδο στην κατεύθυνση αυτήν στις ετήσιες εκθέσεις της ανά χώρα. Κάθε σημαντική απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο, με ομοφωνία, από την έναρξη των διαπραγματεύσεων μέχρι την ολοκλήρωσή τους. Η συμφωνία προσχώρησης εγκρίνεται από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, πριν να κυρωθεί από όλα τα συμβαλλόμενα κράτη.

Οι υποψήφιες και εν δυνάμει υποψήφιες για ένταξη χώρες λαμβάνουν χρηματοδοτική βοήθεια για να πραγματοποιήσουν τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Από το 2007, η προενταξιακή βοήθεια της ΕΕ διοχετεύεται μέσω ενός ενιαίου μηχανισμού: του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ).

Οι περισσότερες υποψήφιος και εν δυνάμει υποψήφιος για ένταξη χώρες μπορούν επίσης να συμμετέχουν σε ενωσιακά προγράμματα.

Γ. Περιφερειακή συνεργασία

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και η περιφερειακή συνεργασία είναι έννοιες στενά συνδεδεμένες. Ένας από τους βασικούς στόχους της ΔΣΣ είναι να ενθαρρύνει τις χώρες της περιοχής να συνεργάζονται μεταξύ τους σε ένα ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής, όπως η δίωξη εγκλημάτων πολέμου, τα συνοριακά ζητήματα, οι πρόσφυγες και η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Ένα από τα συγκεκριμένα συστατικά στοιχεία του ΜΠΒ αφορά την περιφερειακή συνεργασία και τα διασυνοριακά προγράμματα.

Το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας (ΣΠΣ), που έχει την έδρα του στο Σαράγεβο, λειτουργεί υπό την καθοδήγηση της Διαδικασίας για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECF). Το ΣΠΣ έχει σκοπό να στηρίξει της ευρωπαϊκές και ευρωατλαντικές προσδοκίες των εκτός ΕΕ μελών του και να αναπτύξει συνεργασία σε τομείς όπως η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, η ενέργεια και οι υποδομές, η δικαιοσύνη και οι εσωτερικές υποθέσεις, η συνεργασία για την ασφάλεια, η δημιουργία ανθρώπινου κεφαλαίου και οι κοινοβουλευτικές σχέσεις. Η ΕΕ και πολλά επιμέρους κράτη μέλη της στηρίζουν το ΣΠΣ και συμμετέχουν σε αυτό.

Μια άλλη σημαντική περιφερειακή πρωτοβουλία είναι η Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA). Χώρες των Δυτικών Βαλκανίων συμμετέχουν επίσης σε περιφερειακά πλαίσια.

Δ. Ταξίδια χωρίς θεώρηση διαβατηρίου

Η απαλλαγή από τη θεώρηση διαβατηρίου για ταξίδια στη ζώνη Σένγκεν χορηγήθηκε στους πολίτες της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (της σημερινής Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας), του Μαυροβουνίου και της Σερβίας από τον Δεκέμβριο του 2009, και στους πολίτες της Αλβανίας και της Βοσνίας Ερζεγοβίνης από τον Νοέμβριο του 2010. Τον Ιανουάριο του 2012 άρχισε διάλογος για την ελευθέρωση του καθεστώτος των θεωρήσεων με το Κοσσυφοπέδιο. Τον Ιούλιο του 2018, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι το Κοσσυφοπέδιο πληρούσε το τελευταίο κριτήριο. Τον Σεπτέμβριο του 2018, το Κοινοβούλιο ακολούθησε το ίδιο και αποφάσισε να ξεκινήσει διοργανικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη.

Η τρέχουσα κατάσταση

Α. Αλβανία

Η Αλβανία υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ στις 28 Απριλίου 2009. Το 2012 η Επιτροπή ανέφερε πρόοδο και συνέστησε να δοθεί στη χώρα το καθεστώς υποψήφιας για ένταξη, υπό την προϋπόθεση της έγκρισης ορισμένων μεταρρυθμίσεων που εκκρεμούσαν. Αυτή η προϋπόθεση είχε σε μεγάλο βαθμό εκπληρωθεί πριν από τις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου του 2013 στη χώρα. Τον Οκτώβριο του 2013 η Επιτροπή εισηγήθηκε τη χορήγηση στην Αλβανία του καθεστώτος υποψήφιας προς ένταξη στην ΕΕ χώρας, το οποίο της χορηγήθηκε τον Ιούνιο του 2014. Με βάση την πρόοδο της χώρας, η Επιτροπή συνέστησε την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Αλβανία, στις εκθέσεις της του 2016 και του 2018. Τον

Ιούνιο του 2018, το Συμβούλιο συμφώνησε για την ενδεχόμενη έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Αλβανία τον Ιούνιο του 2019, εφόσον πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις.

Β. Βοσνία Ερζεγοβίνη

Η Βοσνία Ερζεγοβίνη είναι εν δυνάμει υποψήφια χώρα. Μια ΣΣΣ υπήρξε αντικείμενο διαπραγμάτευσης και υπογράφηκε τον Ιούνιο του 2008, αλλά η έναρξη ισχύος της είχε ανασταλεί, κυρίως επειδή η χώρα δεν είχε ακόμη εφαρμόσει μια βασική απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η «ανανεωμένη προσέγγιση» της ΕΕ απέναντι στη χώρα, που δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην οικονομική διακυβέρνηση, κατέστησε δυνατή την από πολλού αναμενόμενη έναρξη ισχύος της ΣΣΣ την 1η Ιουνίου 2015. Στις 15 Φεβρουαρίου 2016 η χώρα υπέβαλε την αίτησή της για ένταξη. Η Επιτροπή συντάσσει τώρα τη γνώμη της σχετικά με την αίτηση, στη βάση των απαντήσεων της Βοσνίας Ερζεγοβίνης σε ένα διεξοδικό ερωτηματολόγιο. Στο μεταξύ, η αδυναμία του Κοινοβουλίου της Βοσνίας Ερζεγοβίνης να συμφωνήσει σχετικά με τους διαδικαστικούς κανόνες που διέπουν τις συνεδριάσεις του με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (δύο φορές το χρόνο) είχε ως αποτέλεσμα να μην έχουν πραγματοποιηθεί τέτοιες συνεδριάσεις από τον Νοεμβρίου 2015. Το γεγονός αυτό συνιστά παραβίαση της ΣΣΣ από τη Βοσνία Ερζεγοβίνη.

Γ. Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (τώρα Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας) υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ τον Μάρτιο του 2004 και της χορηγήθηκε καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας τον Δεκέμβριο του 2005. Ωστόσο, δεν ήταν δυνατό να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις προσχώρησης, κυρίως λόγω της διαμάχης με την Ελλάδα σχετικά με την χρήση από τη χώρα του ονόματος «Μακεδονία». Η διαφορά αυτή επιλύθηκε επιτυχώς με τη «Συμφωνία των Πρεσπών» σχετικά με το νέο όνομα της χώρας — Βόρεια Μακεδονία — η οποία τέθηκε σε ισχύ τον Φεβρουαρίου 2019. Από το 2009, η Επιτροπή συνιστά συνεχώς την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, μια σύσταση που είχε πάντοτε τη στήριξη του Κοινοβουλίου. Τον Ιούνιο του 2018, το Συμβούλιο συμφώνησε για την ενδεχόμενη έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τη Βόρεια Μακεδονία τον Ιούνιο του 2019, υπό την προϋπόθεση ότι θα πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις.

Δ. Κοσσυφοπέδιο

Όπως η Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο είναι εν δυνάμει υποψήφια χώρα για ένταξη στην ΕΕ. Το Κοσσυφοπέδιο κήρυξε μονομερώς την ανεξαρτησία του τον Φεβρουάριο του 2008. Έχουν αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του όλα τα κράτη μέλη εκτός από πέντε (Ελλάδα, Ισπανία, Κύπρος, Ρουμανία και Σλοβακία). Από τις χώρες της περιοχής, η Σερβία και η Βοσνία Ερζεγοβίνη δεν έχουν αναγνωρίσει το Κοσσυφοπέδιο. Τον Ιούνιο του 2012 εκδόθηκε οδικός χάρτης για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων. Τον Ιούλιο του 2018, η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι το Κοσσυφοπέδιο πληρούσε το τελευταίο κριτήριο. Τον Σεπτέμβριο του 2018, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμφώνησε και αποφάσισε να ξεκινήσει διοργανικές διαπραγματεύσεις, οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη. Μετά την ιστορική συμφωνία για την ομαλοποίηση των σχέσεων (η «συμφωνία των Βρυξελλών»), που επιτεύχθηκε στα τέλη Απριλίου 2013 μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

αποφάσισε, τον Ιούνιο του 2013, να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ΣΣΣ με το Κοσσυφοπέδιο. Η ΣΣΣ τέθηκε σε ισχύ την 1η Απριλίου 2016. Η μελλοντική ένταξη του Κοσσυφοπεδίου στην ΕΕ — όπως και αυτή της Σερβίας — εξακολουθεί να συνδέεται στενά με τη διεξαγωγή του διαλόγου υψηλού επιπέδου, με τη μεσολάβηση της ΕΕ, μεταξύ Κοσσυφοπεδίου και Σερβίας, που θα πρέπει να οδηγήσει σε μια συνολική και νομικά δεσμευτική συμφωνία εξομάλυνσης των σχέσεών τους.

Ε. Μαυροβούνιο

Το Μαυροβούνιο, το οποίο ανεξαρτητοποιήθηκε το 2006, υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ τον Δεκέμβριο του 2008. Η χώρα απέκτησε καθεστώς υποψήφιας χώρας τον Δεκέμβριο του 2010 και οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν τον Ιούνιο του 2012. Στο πνεύμα της «νέας προσέγγισης» της ΕΕ στην ενταξιακή διαδικασία, τα καίρια κεφάλαια σε σχέση με το κράτος δικαίου — το Κεφάλαιο 23 για τη δικαστική μεταρρύθμιση και τα θεμελιώδη δικαιώματα και το Κεφάλαιο 24 για την ελευθερία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη — άνοιξαν σε πρώιμο στάδιο των διαπραγματεύσεων, τον Δεκέμβριο του 2013. Μέχρι το τέλος του 2018, είχαν ανοίξει 32 από τα συνολικά 35 διαπραγματευτικά κεφάλαια. Τον Φεβρουάριο του 2018, η Επιτροπή δημοσίευσε μια νέα στρατηγική για τα Δυτικά Βαλκάνια, η οποία αναφέρει ότι το Μαυροβούνιο και η Σερβία θα μπορούσαν να ενταχθούν στην ΕΕ έως το 2025, αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι η προοπτική αυτή είναι «εξαιρετικά φιλόδοξη».

ΣΤ. Σερβία

Η Σερβία υπέβαλε την αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ τον Δεκέμβριο του 2009 και απέκτησε καθεστώς υποψήφιας για ένταξη χώρας τον Μάρτιο του 2012, αφού επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας σχετικά με την περιφερειακή εκπροσώπηση του Κοσσυφοπεδίου. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις άρχισαν επισήμως στις 21 Ιανουαρίου 2014. Τα πρώτα δύο κεφάλαια, μεταξύ των οποίων και εκείνο σχετικά με την εξομάλυνση των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο, άνοιξαν το Δεκέμβριο 2015. Τα σημαντικά κεφάλαια 23 και 24, σχετικά με το κράτος δικαίου, άνοιξαν στις 18 Ιουλίου του 2016. Μέχρι το τέλος του 2018, είχαν ανοίξει συνολικά 16 διαπραγματευτικά κεφάλαια. Τον Φεβρουάριο του 2018, η Επιτροπή δημοσίευσε μια νέα στρατηγική για τα Δυτικά Βαλκάνια, η οποία αναφέρει ότι η Σερβία και Μαυροβούνιο θα μπορούσαν να ενταχθούν στην ΕΕ έως το 2025, αναγνωρίζοντας ωστόσο ότι η προοπτική αυτή είναι «εξαιρετικά φιλόδοξη». Η μελλοντική ένταξη της Σερβίας στην ΕΕ — όπως και αυτή του Κοσσυφοπεδίου — εξακολουθεί να συνδέεται στενά με την διεξαγωγή του διαλόγου υψηλού επιπέδου, με τη μεσολάβηση της ΕΕ, μεταξύ Σερβίας και Κοσσυφοπεδίου, που θα πρέπει να οδηγήσει σε μια συνολική και νομικά δεσμευτική συμφωνία εξομάλυνσης των σχέσεών τους.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Το Κοινοβούλιο συμμετέχει πλήρως στη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, καθώς η έγκρισή του είναι απαραίτητη για την σύναψη όλων των ΣΣΣ (άρθρο 218 παράγραφος 6 της ΣΛΕΕ). Το Κοινοβούλιο πρέπει επίσης να εγκρίνει οποιαδήποτε νέα προσχώρηση στην ΕΕ (άρθρο 49 ΣΕΕ). Επιπλέον, μέσω των δημοσιονομικών εξουσιών του έχει άμεση επιρροή στα ποσά που διατίθενται στο Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας. Η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου ορίζει μόνιμους εισηγητές για όλες τις υποψήφιος και εν δυνάμει υποψήφιος για ένταξη χώρες. Το Κοινοβούλιο διατυπώνει τις απόψεις του για τη διεύρυνση με τη μορφή ετήσιων ψηφισμάτων με τα οποία απαντά στις πλέον πρόσφατες «ετήσιες εκθέσεις ανά χώρα» της Επιτροπής. Μια ακόμα σημαντική επισήμανση είναι ότι το Κοινοβούλιο διατηρεί τακτικές διμερείς σχέσεις με τα κοινοβούλια των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων μέσω των αντιπροσωπειών του, οι οποίες συζητούν με τους ομολόγους τους, κατά μέσον όρο δύο φορές ανά έτος, θέματα σχετικά με τη ΔΣΣ και τη διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ.

André De Munter
04/2019

